

ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԻՁԻ ԵՒ ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԱՌԱՋԻՆ ՑՈՑՑԵՐԸ

Տարածուած էր ցանկալի և բերկրալի աւետիսը թէ մօտերս Բարիզ պիտի այցելէ տանն Կիլիկիոյ Նորընտիր Գերերջանիկ Հոգեւոր Տէրը: Ակնկալութիւնը մեծ էր և սպասումի օրերը երկար կը թուէին: Վատիկանի մօտ ֆրանսական դեսպանի հրահանգին վրայ, Անոր՝ որ կը մտածէր բոլորովին անծանօթի երեւոյթով մտնել Բարիզ, մուտքին առաջին պահէն իսկ Պետութիւնը մեծարանքի և ընդունելութեան բոլոր պաշտօնականութիւններն սկսաւ կատարել, համարելով զինքը իր արժանապատիւ և բարձր հիւրը: Սահմանուեցաւ Պետական կարգադրութեամբ Լիւթենիա պանդոկը, ուր յատուկ յարկաբաժիններ վերապահուեցան իրեն տրամադրութեան: Իսկոյն Արտաքին Գործոց Պետական փոխ-քարտուղար Պր. Ֆրանսուա տը Թէսսան կը մատուցանէ իր Տէրութեան յարգանքները: Հոգեւոր Տէրը ժամանած օրն իսկ երեկոյեան Յաղթական կամարին տակ յարգանքի ցոյցն ըրաւ Անծանօթ զինուորին, ծաղկէփունջի նուիրումով, ապա իր խոր և ամփոփ աղօթքով օրհնելով զայն, որ հանդիսին աւելի ծանր մեծութիւն մը կու տար: Արարողութիւնը վերջանալուն՝ առաջնորդուեցաւ ստորագրելու Ոսկեղէն զրքին մէջ, պատմութեան աւանդելու համար իր բարձր այցելութիւնը: Հոն իրեն ընդ առաջ եկած էին Արտաքին գործոց քարտուղարութեան ներկայացուցիչ Պր. Պրիւնոյ, և ուրիշ անձնաւորութիւններ, Բարիզու քաղաքապետութեան և զինուորական մարմին կողմէ: Իրեն կ'ընկերանային՝ Գերպ. Լ. Պաթանեան Արք. Վիճակաւոր Մարտինի, Գերպ. Գր. Պահապանեան, Վիճակաւոր Գաղատիոյ, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Ժողովուրդապետ Տէր Լ. Քէչէճեան Վ., Առնուվիլի Հայ Կաթողիկէ գաղութին ժողովուրդապետ՝ Գերպ. Ա. Խաչէնտէրեան Վ., Տէր Կ. Պապանեան Վրդ., Սեւրի Մուրատեան վարժարանի վարիչ Մխիթարեան Հայրերը՝ իրենց աշակերտութեան ներկայացուցիչ խումբով մը, Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձու անդամներէն ոմանք, և անգայիներ: — Յաջորդ օրը, մեծ պատուով կ'ընդունուէր Քէ տ'Օրսէի մէջ Արտաքին գործոց Նախարար Պր. Իւոն Տէլպոսէ:

ՁԱՅՆԱԽՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՆՈԹՐԸ ՏԱՄԻ ՄԷՋ

Քրիստոնէութեան հրաշագիծ ու ֆրանսայի ամէնէն պատմական և դարաւոր տաճարներէն մէկուն մէջ, Յունուար 23, ժամը 10-ին տեղի կ'ունենար Հայկական պատարագը: Այս երկրորդ անգամն էր որ Հայ ծէսը պատիւն ունեցաւ իր ոսկեղէն լեզուով այդ պանծալի տաճարին կամարները թնդացնելու, Սուրբ Գրքի 1500-ամեայ Յորեւեանէն վերջ, Հիացում ազդելու չափ խիտ բազմութիւն մը կը լեցնէր զայն: Հայ ու ֆրանսացի ժողովուրդը վազած էր քաղաքին ամէն կողմերէն և գիւղերէ, ներկայ ըլլալու եզակի ու պատմական արարողութեան մը որ պիտի յաւերժանար Բարիզայ կեանքի մէջ: Պատուոյ տեղերը զբաւած էին ընտիր անձնաւորութիւններ, յատկապէս հրաւիրուած, որոնց կարգին քաղաքական ղեմերէն կային ՊՊ. Քանէ

և Պրիւնոյ՝ ներկայացուցիչներ Արտաքին Գործոց Նախարարութեան: Իսկ Վսեմ. Ծիրանաւոր Վերտիէ, շրջապատուած Գերպ. Քրէփէնէ, Գերպ. Ֆէկալիէ, Կանոնիկոսներէ, կը նախագահէր Հայկական պատարագի արարողութեան: Գերերջ. Կաթողիկոսը առնթրեալայ եպիսկոպոսներով, սարկաւազներով և դպիրներով, աւանդատունէն թափօրով եկաւ խորան, մինչ դպիրներու դասը, կազմուած 20 հոգինոց խումբէ մը կ'երգէր «Հրաշափառ»ը: «Ողջոյն տուց»ի խորհրդաւոր պահուն յուզիչ էր տեսնել Ծիր. Վերտիէն և Վեհափառ պատարագիչը որ զրկախառն կ'ողջագուրուէին, կարծէք Արեւմուտքի և Արեւելքի սիրոյ և միութեան ողջագուրումն ըլլար: Բարձրախօս մը կը ծաւալէր աղօթքներն ու երգերը եկեղեցւոյ հեռաւոր մասերուն մէջ:

ԹԵՅԱՍԵՂԱՆ ԲԱԼԷ Տ'ՕՐՍԵՒ ՄԷՋ

Յետ միջօրէի, ժամը 16-ին, տրամադրուած էր Բալէ տ'Օրսէի ընդարձակ պալատին շքեղ մէկ սրահը, ողողուած լոյսերու մէջ, պաշտօնական ընդունելութեան հանդէսին, կազմակերպուած Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան կողմէ: Ներկայ էին Ծիր. Պոտրիյեար, ՆՆ. Գ. Գ. Շափթալ, Պաթանեան, Պահապանեան, Կրաֆէն, Ասորի և Քաղդէացի գաղութներու ներկայացուցիչներ՝ Խուրի և Տ. Թահան: Քաղաքական անձնաւորութիւններէն՝ Զօրավար Պրէմոն և Հրամ. Պրնուա տ'Ազիւ, Պր. Բիքար, Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէն Պր. Կ. Կէրտան, Տէր և Տիկին Ծինկ, Տէր և Տիկ. Մաթոսեան, Մխիթարեան Հայրեր, և Գաղութի ընտրանին:

Առաջին անգամ խօսք առաւ ֆրանսերէն լեզուով՝ Գերպ. Գր. Պահապանեան, որ ներկայացուց Նորին Գերերջանկութեան՝ յարգալի և երախտագիտական զգացումները Հայ Կաթ. Համայնքին: Աղետալի և տաժանելի անցեալէ մը վերջ, Ձեր անձին մէջ կ'ողջունենք, կ'ըսէր Ան, մեր ազգին համար գեղեցիկ ապագայի մը արշալոյսը և այս արդէն ամենամեծ մխիթարութիւնն է որով կը լեցուին մեր սրտերը: Ծանր է, այո՛, վերակազմելու աշխատութիւնը, բայց վեր չէ Ձեր երիտասարդի կողմէն՝ որով պիտի կարենաք յաղթել բոլոր դժուարութիւններուն, օժանդակուած Ձեր նախորդներուն աւանդութիւններէն: Եւ արդէն այն համակրանքի ցոյցերը, եկեղեցական և քաղաքական բարձր իշխանութիւններու կողմէ յայտնուած, զրեթէ ամէնուրեք, ուսկից անցած է Ձեր Սրբազնութիւնը և հոս յատկապէս Բարիզու մէջ, ապացոյց մը չե՞ն միթէ ապագայի Ձեր յաջող, լուսաւոր և համերաշխ գործունէութեան: Երկրորդ խօսք առաւ հայերէն Պր. Ա. Ինճիճեան՝ յանուն Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան, ներկայացնելով անկեղծ և զգացուած իղձեր և ակնկալութիւններ, և վերջացուց ուղղելով ջերմ մաղթանք մը Հայ ազգին վերականգնումի գործին արշալոյսի հեռապատկերով:

Ֆրանսերէն լեզուով և տիրապէս ազդեցիկ ձեւով խօսեցաւ Պրն. Կ. Կէրտան Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ, ողջունելով երեքտասանամեայ Ղազարոս պատանիին մէջ Պրոս Ժ. Է նախագուշակուած այսօրուան Գրիգոր Կաթողիկոսը: Ըսաւ թէ Ան իր Ծիրանիով իրեւ մոգ թագաւոր մը կու գայ մեր մէջ, բերելով նոր կեանք և բարիք Հայ ազգին համար: Իր համակրելի նկարագիրը, անձին շնորհը և ծանօթութիւնը որքան նպաստամատոյց ծառայութիւններ ակնկալել կու տան մեզի հոն արեւելքի Հայութեան համար: Մեր օրերուն, հոգիներու և մտքերու առաջնորդներու համար, անհրաժեշտօրէն պահանջուած բարձր գիտութիւն, իմաստուն ընթացք և անխորտակելի հաւատք, այնքան ցայտուն կերպով կը փայլին մեր ցանկալի Պատրիարքին վրայ, ինչ որ կը հրճուեցնէ զմեզ անհունօրէն: Ու վերջացուց իր կուռ ու ջերմ խօսքերը՝ Ֆրանսայի, Սիւրիոյ և Հայաստանի հասցէին կեցցէներու աղաղակին մէջ:

բախտաւոր եղած են մօտէն ճանչնալու զՁեզ և գնահատելու Ձեր չքնաղ ձիրքերը, այլ նաեւ անոնց որոնք ականջալուր եղած են Ձեր հաւատարիմ համբաւին: Քաջ գիտէ և Մխիթարայ Ուխտը, թէ որքան մօտ է Ձեր սրտին այդ Հաստատութիւնը իր կրօնական, գրական և դաստիարակչական գործունէութեամբ: Փոխադարձ սիրոյ և համակրանքի այս անկեղծ զգացումները՝ ծնունդ են խորին գիտակցութեան և արժանիքներու ճանաչման: Եւ յիրաւի լուսաւոր գիծ մը կը կապէ Ձեր բարձր անձնաւորութիւնը կարնեցի խաչատուր Վարդապետին հետ, ուրիշ փայլուն շրջանաւարտ մը Ուրբանեան Դպրոցէն, ականաւոր գէմը մը գիտութեան մարզին մէջ և ազգասիրութեամբ երեւելի հանդիսացած: Ան ալ քարոզիչ եղաւ Մխիթար Սերաստացւոյն՝ ջատագովելով անոր գործը թէ՛ Սուրբ Աթոռին քով և թէ՛ Հայոց առջեւ, մանաւանդ անոնց, որ խէթիւ կը նայէին անոր. ինչպէս նաեւ հռչակելով Մխիթարայ հիմնած գործը իրրեւ նախախնամական վերանորոգչական հսկայ ձեռնարկ մը: — Երբ Նոյեմբեր 30-ին մեր բարձր նուիրապետութիւնը Հոգւոյն Սրբոյ թելադրութեամբ զՁեզ բարձրացուց կիլիկիոյ կաթողիկոսական աթոռին, Ս. Ղազարու վանքը անձնատուր եղաւ անօրինակ խանդավառութեան մը, քաջ համոզուած ըլլալով որ այդ արժանաւոր ընտրութեամբ դուք բախտորոշ դեր մը կոչուած էք կատարել բովանդակ Հայոց ազգին համար »:

Յետոյ ցոյց տալով աշակերտութիւնը աւելցուց. « Այս ժպտուն մանուկները, ազգիս ապագայ յոյսերը, ցնծութեամբ լեցուեցան, երբ իմացան թէ Դուք այսօր իրենց մէջ պիտի գտնուիք և Ձեր հայրապետական շունչով պիտի քաջալերէք զիրենք: Ձեր Ամենապատուութիւնը կրնայ վստահ ըլլալ որ Մխիթարայ տունը միշտ նեցուկ և զօրավիգ պիտի ըլլայ Ձեզի»:

Ապա խօսքն ուղղեց հանդիսականներու բազմութեան. «Թանկագին անձնաւորութիւնը որ բազմած է մեր մէջ՝ բարձրաքանդակ դէմք մ'է, օժտուած հոգեկան և մտաւորական բարձր ձիրքերով, որոնց մէջ մասնաւորապէս կը փայլի իր ծայրագոյն համեստութիւնը, պարզութիւնը, խոնարհամտութիւնը և ջերմ ազգասիրութիւնը, որոնք միանալով իր գրաւիչ արտաքինին հետ, կը բռնադատեն զմարդ անկեղծ համակրանքով կապուելու իրեն հետ, ինչպէս որ իր գիտական լայն տաղանդը կը պարտադրէ յարգանք և պատկառանք: Նորին Ամենապատուութիւնը ուզեց անշուք կերպով մուտք գործել Բարիզ, սակայն Նախախնամական կարգադրութեամբ Պրանսական կառավարութիւնը ցոյց տուաւ Անոր՝ առաջին օրէն՝ այնպիսի պատուարեք ընդունելութիւն մը, որ ամբողջապէս Հայ ազգը փառաւորեց: Իրեն շնորհին է որ այս լուսաւոր Ոստանին մայր տաճարին և Մատլէնի պէս շքեղ եկեղեցւոյ մը մէջ, լեցուած Պրանսացի ընտիր և խուռներամ բազմութեամբ մը, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պերճ լեզուն և հոյակապ արարողութիւնը խորապէս յուզեց և ցնցեց Պրանսական հոգիները: Իրեն շնորհիւ՝ Քրանս, մամուլը, որ վարժած էր միայն մատնանշելու եկեղեցական պատկառելի արարողութեանց նկատմամբ, և անգամ մ'ալ յիշեց թէ Պրանսան պաշտպան Արեւելքի քրիստոնեաներուն, պէտք է իր դերին մեծուղառնայ ցան և ցիր, երերուն և թափառկոտ, թէեւ այդ ձեռքը ուզեց նաեւ որ այդ ժողովուրդը բլլայ ճիշի և կոծի ամբօխ մը, սակայն հայ ցեղին բնական և անսպառելի կորովը, ամենազարհուրելի փոթորիկներու առջեւ իսկ արմատախիլ չըլազգ մը չի կրնար ջնջուիլ աշխարհի երեսէն, եթէ ոչ երբ ինքնիրեն ձեռքով այդ աւերիչ գործը կատարէ: Այդ ժողովուրդը այսօր մէջքը շտկած է և մէկ բանի մը միայն

կ'անձկայ, ներքին խաղաղութեան և համերաշխութեան, և վստահ է որ Ձեր Ամենապատուութիւնը այդ միութեան ամուր օղակը պիտի ըլլայ» :

Առնաբանությունը դեռ երկարեցաւ, անդրադառնալով հայկ. գաղութին կազմակերպութեան հարցին շուրջ, և վերջացուց ուղղելով անկեղծ մաղթանքներ և լուսաւոր ապագայի ակնկալութիւններով նորընտիր Գերերջ. Հոգեւոր Տիրոջ օրերուն, վերջացուց իր խօսքը շնորհալից ծափերու մէջ:

Տեսուչ Հօր ատենաբանութեան յաջորդեցին աշակերտներու երկու ոտանաւոր ուղերձները, Մուրատ Նոտարեանէ և Գ. Քրմոյեանէ: Երաժշտական փոքրիկ խաղ մը «La Madone de Venise» ներկայացուած յաջողապէս Վարժարանին փոքրիկներու դասէն, կու գար մաղթանքներու և ուղերձներու շարքը ներդաշնակելու: Վե. նետկեան նիւթ մ'էր սիրուն և շնորհալի: Փոքրիկ Թատերախաղին յաջորդեց աշակերտ՝ Ս. Պօղոսեանի հայերէն արտասանութիւնը Դանիէլ Վարուժանի «Բեգասին» և Գ. Քրմոյեանի Alfred de Vigny-ի Le Cor-ը, որմէ վերջ երգուեցան երկու իտալական երգեր:

Ապա Գերջ. Հոգեւոր Տէրը, իր ազնուական ձեւերով և հոգեւորական ձայնով, կորովի և ազգու բացատրութիւններով, յատակ ու մեկին և նաեւ բարձր իմաստներով (զորս կը ջանանք հոս ներկայացնել համառօտիւ) խօսեցաւ ազգայիններու հոծ բազմութեան առջեւ, յայտնելով նախ շնորհակալութիւն Մուրատեան Վարժարանի Տեսմութեան, որ իրեն պատճառեց այս հաճոյքը՝ ներկայ ըլլալու ազգային գեղեցիկ հաւաքոյթի մը:

Ներկայացուց Վարժարաններու խաղաքած կարեւոր դերը դաստիարակութեան մէջ, ցոյց տուաւ թէ՛ ճրջան անհրաժեշտ է լուսաւոր ապագայի մը համար կրթական այդ շէնքը, ուր պատանին կը դնէ իր նկարագրին հիմերը: Շեշտեց անհրաժեշտութիւնը յատկապէս մեր ազգին համար, ցրուած ու տարագիր, այնպիսի միջավայրերու մէջ՝ ուր կորուստը սպառնական է ձուլումով օտար բարձրագոյն և կարողագոյն լուսնի մէջ:

[illegible]

